

Een Hollands drama

De laatste weken is het weer bal! Wanneer u dit leest, zit ik op niet-eenzame hoogte in de sneeuw, maar ik neem aan dat het voor dit stuk niet veel uitmaakt of ik de ontwikkeling van de laatste week ken of niet. Het WAO-drama is niet de zoveelste horde in de Martelgang van Kromme Leendert om de kabinetsperiode van vier jaar koste wat kost uit te zitten. Mijns inziens beleven wij een dramatisch keerpunt in het Nederlandse staatsbestel, een waterscheiding. In vogelvlucht hierbij onze analyse en remedie.

De WAO is door haar vormgeving via het omslagstelsel een sociaal contract. Alleen die contracten zijn af te sluiten, waarbij alle contractanten, in casu de staatsburgers en bedrijven, er beter van menen te worden. In een democratie valt deze contractruimte nog op te rekken, omdat een meerderheid van contractanten de onwillige partners bij wet kan verplichten tot naleving van het sociaal contract.

Hiermee is echter duidelijk dat er sociale contracten zijn die voor een meerderheid onaanvaardbaar zijn. In 1969 bij de invoering van de WAO was er een grote meerderheid voor de regeling omdat er zo weinig uitkeringsgerechtigden waren voorzien en de premie dus laag was. Nu ligt dit even anders. Om deze reden is het WAO-contract op basis van het omslagstelsel tijdgebonden; het was toen een succes en nu iets waar we zo spoedig mogelijk vanaf moeten in de ogen van de premiebetalende meerderheid. Verzekeringen via het omslagstelsel kunnen niet meer eeuwig worden vastgelegd, hun acceptatie hangt af van de omstandigheden. Omdat er ook niets over de tijd is vastgelegd door reeds belegde kapitaalreserves kan het omslagcontract ook met onmiddellijke ingang ontbonden worden.

Een tweede additioneel probleem bij de WAO en een aantal andere arrangementen is dat een mechanisme op gang wordt gebracht, waarbij werknemers onder het marginale produktiviteitsniveau worden uitgestoten met als gevolg dat de premielast per werknemer wordt verhoogd, wat leidt tot een opwaartse beweging van het marginaal toelaatbare produktiviteitsniveau en daardoor een nieuwe uitstoot. Het gaat hier om de neerwaartse spiraal, die door mij en enige anderen in dit blad (1982) al eens is aangeduid als de 'valkuil der sociale zekerheid'.

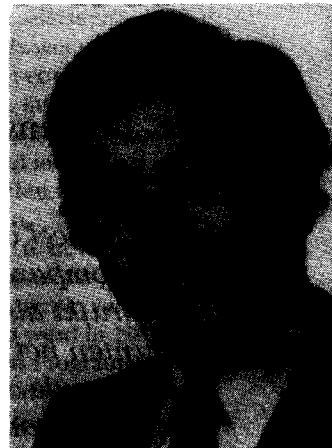
Op het moment lijken we aangeland bij het punt dat de WAO, op welke wijze dan ook, zal worden uitgedoofd omdat er nu of in de naaste toekomst geen financierende meerderheid meer voor kan worden gevonden. De reikwijdte van deze ontwikkeling kan niet overschat worden. De opbouw van de sociale welvaartsstaat in 1945 was slechts mogelijk op basis van vertrouwen. Vertrouwen van AOW-premiebetalers, dat zij wanneer zij oud waren ook AOW zouden krijgen, en in het algemeen dat de 'sterken' wanneer zij onverhoopt 'zwak' zouden worden erop konden vertrouwen dat zij minstens op gelijke schaal van de regeling gebruik zouden kunnen ma-

ken. Het is deze vertrouwensbasis die door de huidige ontwikkeling wordt afgebroken.

De vertrouwensrelatie is in feite dezelfde als die ons monetaire systeem draaiende houdt. Wij accepteren fiduciair geld omdat wij erop vertrouwen het ook weer uit te kunnen geven. Krijgen wij hierbij het lid op de neus, dan volgt een vlucht uit het geld en het systeem valt in duigen. Een analoge vertrouwensbasis doet de sociale zekerheid draaien. Wanneer we nu zien dat de WAO-beloftes, mir nix dir nix, om zeep geholpen worden in een week-end waarin we even niet opletten, dan is dit niet alleen een klap voor alle nieuwe WAO-gevallen, maar dan is de bijl gezet aan de wortel van het totale sociale-zekerheidsstelsel.

In vakbondskringen meent men dat de particuliere verzekering een en ander wel zal opvangen. Dit is naïef. De WAO-tariefstelling is niet-commercieel en de particuliere verzekering kan het risico slechts overnemen tegen premies die de risicoverschillen reflecteren. Bij sommige bedrijven zal de premie lager liggen, maar bij andere veel hoger. In ieder geval lijkt het noodzakelijk het arbeidsongeschiktheidsrisico in drie delen op te splitsen. In de eerste plaats het 'risque professionnelle', waarvoor niet een grove bonus/malusregeling maar wel een no-claimkorting bij bedrijven op zijn plaats lijkt als financiële prikkel. In de tweede plaats het individueel finanzeerbaar arbeidsongeschiktheidsrisico, bij voorbeeld bij sportongevallen waarvoor de verantwoordelijkheid in hoge mate bij de werknemer zelf ligt. Hiervoor zal de werknemer zichzelf verplicht moeten verzekeren. En ten slotte de arbeidsongeschiktheid waarvoor werknemer noch werkgever enige blaam treft. In vele gevallen zal het risico per geval niet zo duidelijk voor 100% zijn toe te schrijven aan één categorie. Daarom lijkt een pool van verzekeraars met een administratief-juridisch apparaat voor de claimbeoordeling onontkoombaar. Dat betekent wel extra rompslomp, maar ook nu wordt in de sociale verzekering veel werk gegeven aan juristen, arbeidsdeskundigen en artsen, met andere woorden het personeel is er al, en de extra problematiek is niet essentieel verschillend van die bij autoschades.

De Nederlandse droom van de welvaartsstaat is uit. We hebben de grenzen gezien van onze beschaving. Het is nu tijd het systeem niet langer op te lappen, struikelend van incident naar incident, maar om het systeem ten principale te doordenken, waarbij meer accent op kapitaaldekking onontkoombaar lijkt en waarbij veel aandacht moet worden gegeven aan de oudere nog actieve cohorten, want zij dreigen tussen de wal en het schip te belanden.

R.M.S. van Praag